

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

**ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТА НА
СОЈУЗОТ НА ЗДРУЖЕНИЈА НА ДИЈАБЕТИЧАРИ НА СЕВРЕНА МАКЕДОНИЈА
ЗА 2023 ГОДИНА**

**СООЧЕНИ СО ПРЕДИЗВИЦИТЕ
НА ДИЈАБЕТЕСОТ ВО МАКЕДОНИЈА**
ДЕЈСТВУВАМЕ ПРЕД ДА СТАНЕ НЕПОПРАВИЛВО

светски ден на дијабетесот
14 Ноември

Скопје, Февруари 2024 год.

СЗДСМ е организација со функционална структура на здруженија, со силен капацитети за практикување на транспарентноста, отчетноста и одговорноста, сериозно посветени како инклузивна организација и подложност на динамика и промени, согласно потребите на членството и заедниците. Здруженијата, се посветени на заштита на секое лице со дијабетес, да не научи на солидарност, еднаквост, свесност за дијабетесот. Постојано се грижиме и силно сме посветени на решавање на потребите на лицата со дијабетес како и сите хронично болни, лица со дијабетес годишно со над 1030 граѓани. Со намера директно до сите пациенти, ги развиваме мрежите на иницијативи низ државата, се со основна цел да бидеме присутни и поблиску до секој пациент. СЗДСМ ги засили своите активности врз основа на резултатите од истражувањето спроведено за ниво на задоволство на квалитет на живот на лицата со дијабетес и нивните семејства. Целта на активностите беа да се имплементираат релевантните информации од Националната анкета за квалитетот на живот и влијанието на терапијата, пред се инсулинска, која се аплицира на лицата со дијабетес, таблетарната терапија, замена на терапија, како и игли со кои се аплицира терапијата, глукомери и ленти за менаџирање со вредностите на дијабетесот и справување со компликациите од дијабетес, организирајќи национален Конгрес за дијабетес на пациенти за дијабетес со присуство на експерти и преставници на пациентски организации од други држави. Затоа се посветивме и на воспоставување на партнерска соработка со национални сојузи на лица со дијабетес во регионот.

Сојузот на здруженија на дијабетичари на Македонија (СЗДСМ) како водечка организација која ги застапува правата, интересите и обврските на околу 125.000 лица со дијабетес од кои 44.000 со инсулинска терапија, во државата. Сојузот на слободно и независно здружени и организирани во 25 здруженија на граѓани во 29 општини и градот Скопје. Организацијата влијаеше врз подобрување на легислативата, здравствените и социјални стандарди, за еднаков третман на лицата со дијабетес во државата. Се посветивме и на решавање на проблеми и предизвици со кои семејствата на децата со дијабетес се соочуваат, во новото ризично секојдневие на живеење и медицински третмани, со единствена цел како давање на целосна партнерска заштита и соработка на секој дијабетичар, како една од најголемите високи ризични групи. Воспоставената соработка со Националната комисија за дијабетес, Универзитетската клиника за ендокринологија, дијабетес и метаболни состојби Скопје, МАЛМЕД и центрите за дијабетес, ги идентификуваме и адресираме проблемите и можните решенија за заштита на здравјето на секое лице со дијабетес. Тековната работа и стекнато искуство, за интегрирана заедничка работа и дејствување ни даде видлив пат, за нас хронично болни со Дијабетес со коморбидитети, нема повеќе да има ист начин на живеење и однесување да се вратиме кон природни критериуми, а не секогаш модерниот и новото не е во прилог на лице со Дијабетес. Секако ова не значи враќање со декади наназад, ново 21 век имаме сите современи алатки и можности Квалитетот на животот да го издигнеме лично пред се, а потоа за околината.

Земајќи предвид дека значителен дел од населението има ризик фактори за дијабетес, како и потребата од зголемена едукација и превенција, како една од водечките нации со идентификувана состојба на безбедност (Дебелина), справувањето со дијабетесот е доживотен процес кој може соодветно да се контролира и да се обезбеди долг и квалитетен живот. Од друга страна, дава јасна насока дека треба да се намали несоодветната контрола на нивото на гликемија, која води кон тешки компликации, кои претставуваат голем здравствен, социјален и економски проблем. Имајќи ја предвид преваленцата на дијабетесот, импликациите од социјалниот и економски карактер може да се поразителни.

Почитувани соборци,

Оваа година е посебна за нас пациентите затоа што оваа година славиме и 101 година откако го добивме правото на живот благодарение на откривањето на инсулинот. Пред овие 101 година да се имало дијабетес значело да се нема право на живот. Замислете имаш желба за живот но немаш начин и можност за истото.

Со почетокот на овие 101 година состојбата се подобрила. Откриен е инсулинот и сме добиле право на живот, право на надеж и право на среќа. Но, воедно сме добиле и право да бидеме работоспособни и да допринесуваме во нашите општества. Во овие 101 година поминавме низ многу едукации, стекнавме многу лични искуства, добивме здравствени професионалци кои се едуцирани, кои пратат новитети и кои се спремни истите тие новитети да ни ги направат достапни. Во нашата држава во овие 101 години ***имавме и многу светли моменти и помалку светни но и темни моменти кои се надевам дека се целосно за навек оставени позади нас.***

После овие 101 година каква е нашата моментална ситуација:

Имаме центри за дијабетес речиси во склоп на секоја здравствена институција, имаме едуцирани и прогресивни доктори, не помалку едуцирани и исто толку прогресивни медицински сестри, фармацевти, но и едуцирани пациенти и членови на нашите потесни фамилии. Заедно разменуваме искуства, дебатираме, пробуваме и што е најбитно не се откажуваме. Некогаш дебатираме помеѓу себе ама сме конструктивни секогаш и на крај се договараме во наш интерес а тоа е и интересот на нашето општество!

Имаме достапна современа инсулинска терапија, имаме современа таблетарна терапија, попрецизно во лимитирани количини, ограничена но ја имаме, имаме или треба да имаме редовно ленти и апаратчиња, конечно на крајот на оваа година добивме и сензори за лицата со ДМ тип 1 до 18 години. Во овие години добивме и професионални лекарски здруженија, здруженија на пациенти, сојузно здружение, национална комисија за дијабетес, советници за здравство и тн.

Но имаме и тендери, најниска понудена цена, па имаме ситуации кога тендерот завршил а новиот не е распишан на време, па имаме тендерски процедури, постапки па жалби, па еден рок па друг рок а во меѓувреме пациенти без некоја од потребните терапии, или пациенти со терапија ама без ленти и ланцети. Имаме и пациенти кои не се сигурни во квалитетот на лентите на апаратите, на инсулинските игли пациенти кои се жалат дека одредена терапија им следува ама не можат да ја добијат поради исполнета квота и тн.

На крајот на овие години научивме дека дијабетесот не е болест сама за себе. Научивме дека имаме зголемен ризик од срцев удар, мозочен удар, зголемен ризик да ни откажат бубрезите, да го изгубиме видот, да имаме нарушена крвна циркулација, да ни се отвораат рани кои потешко зараснуваат. Со еден збор научивме дека ако не сме добро регулирани во однос на нашиот крвен шеќер ќе имаме зголемен ризик од појава на други здравствени компликации и со тоа дополнителен трошок на нашиот здравствен систем. Оние наши соборци кои се повеќе едуцирани чувствуваат и поголема одговорност па заедно со вас лекарите, сестрите и фармацевтите даваат максимум од себе да постигнат добри резултати со нивната тековна терапија. Тоа е затоа што како пациенти веќе сме едуцирани дека нашиот живот со дијабетесот треба да биде квалитетен, односно станавме свесни дека квалитетот на живот е мерлив. Минатата година направивме и истражување за тоа колку е квалитетен животот на пациентите со дијабетес во нашата држава. Во однос на ова прашање имаме светли моменти но и те како имаме делови на кои треба да работиме за нивно подобрување заедно со сите Вас овде присутни.

Каде сакаме да бидеме во годините што следат:

- ✓ На почетокот на следните 100 години како пациенти сакаме да нема тендери за набавки на нашата потребна терапија, не сакаме да слушнеме за најниска понудена цена, не сакаме да не може да ја подигнеме потребната терапија поради доцнење на тендерот, не сакаме да немаме ленти, ланцети и игли, не сакаме да бидеме сконцентрирани и само на нашите гликемии!
- ✓ На почетокот на следните 100 години сакаме да имаме современа инсулинска и таблетарна терапија која ќе биде достапна за секој пациент кај кој ќе има потреба од истата. Терапија која нема да ни го регулира само крвниот шеќер туку терапија која ќе не заштити и од други компликации, терапија која ќе го подобри квалитетот на нашиот живот од секој аспект на нашето живеење. Сакаме да имаме и право на избор за тоа која лента или кој апарат ќе го користиме (сакаме референтни цени за нив), сакаме тимски пристап во менаџирањето на нашата болест – состојба од сите овде присутни профили на здравствени работници.

Мотото на 14-ти ноември 2023 година беше “познавај го твојот ризик, познавај го твојот одговор”. Нашиот ризик прво треба да си го знаеме ние самите како пациенти но нашиот одговор зависи многу од вас. Токму затоа овој наш ризик треба да го познавате сите овде присутни ендокринолози, кардиолози, нефролози, офталмолози и на крај но не и најмалку важни и вие нашите семејни лекари. Секој еден од вас треба да не прегледа, да ни помогне да ни препорача терапија или третман исклучиво согласно нашата медицинска потреба а не согласно тоа дали има простор да се постави нов пациент на некоја терапија или не. За да биде тоа возможно ни треба отворен пазар, ни треба ревидирана позитивна листа на лекови, ни требаат референтни цени на нашите неопходни помагала но ни требаат и се поодговорни пациенти кои ќе бидат совесни и дисциплинирани во справувањето со нивната болест а тоа ќе го постигнеме само со нивна континуирана едукација.

- ✓ Со еден збор кажано ни треба жива и имплементирана национална стратегија за дијабетес и секој еден од вас да си го знае своето место во оваа стратегија и секојдневно да се труди истата да биде колку што е можно поимплементирана.

За таа цел наше национално мото во 2023 година беше: Соочени со предизвиците на дијабетесот во Македонија, дејствуваме пред да стане непоправливо. Сакаме од сите вас да се одлучите каде се гледате себе во нашето патување со дијабетесот, каде може да ни помогнете што треба ние да направиме а што треба да направи за нас нашиот здравствен систем.

Диме Велев, Претседател на СЗДСМ

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

Мисија:

СЗДСМ е граѓанска организација чија мисија е подобрување на квалитетот на животот на лицата со дијабетес преку залагање за поквалитетен здравствен сервис за истите, едукација на нивните семејства и подигање на свеста кај граѓаните за дијабетесот, во соработка со сите стратешки партнери и надлежни институции во Македонија.

Визија:

СЗДСМ е водечка организација која ги застапува и претставува интересите на здруженијата на лицата со дијабетес. Организацијата влијае врз подобрување на легислативата, здравствените општествено-соецијалните стандарди на истите, како и за еднаков третман на лицата со дијабетес во Македонија.

Вредности:

СЗДСМ претставува семејство, кое посветено изјавува дека нас не водат следните вредности:

Чесност: реализација на нашите ветувања се приоритет број еден. Секогаш сме за вистината, ќе се придржуваме кон доверливоста и почитување на приватноста на другите.

Сочувство: Ние се однесуваме со емпатија и без предрасуди, почитувајќи ги маките на другите се водиме со нашата емпатија во акција.

Интегритет: одржување на високи стандарди на личното однесување и вградување на нашите вредности во нашата организациска политика, постапки и однесување.

Солидарност: се поддржуваме еден со друг во рамките на глобалната заедница од дијабетес.

Креативност: флексибилни, бараме иновативни и алтернативни идеи, подготвени да се соочиме со предизвикот на конвенционалната мудрост и да ги користиме совесно и полезно дадените можности .

Културни вредности: ги почитуваме културните вредности и ги признаваме човековите права на сите луѓе.

Соработка: Соработка е нашиот стил на работење. Го практикуваме отворениот дијалог и слободата на изразување.

Прифаќање на ризик: Ние сме смели, сите сме различни, си поставуваме амбициозни цели и го прифаќаме ризикот при заштита на нашата организација.

Независност: СЗДСМ е независен, независноста е наша определба, не сме и не може да бидеме заложници на било која друга организација, институција, претпријатие и партија.

Истрајност и доследност: Ние сме истрајни и доследни на нашите цели, во рамките на нашите можности ќе правиме сè за подобар живот на луѓето со дијабет. Како и да учиме од своите грешки.

СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ НА СЗДСМ

- Подигнување на свеста кај граѓаните за дијабетесот;
- Инкорпорирање на Национална програма за дијабетес во Глобалната национална стратегија за незаразни болести;
- Унапредување на едукацијата, мотивацијата и превенцијата од дијабетес;
- Јакнење на капацитетите на здруженијата на дијабетичари и
- Институционално зајакнување.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

ЦЕЛИ НА ГОДИШНАТА ПРОГРАМА ЗА 2023 ГОДИНА:

- Едукација и превенција од дијабетес ,
- Кампања за подигнување на свесноста на матичните лекари за пополнување на регистарот за пациенти со шеќерна болест,
- Дигитализација на дијабетесот во Македонија,
- ДИА ЕУРО ТИМ,
- Институционално зајакнување на Здруженијата и Сојузот.

ЦЕЛНИ ГРУПИ:

- Здруженија на пациенти, нивни асоцијации и неформални групи на граѓани,
- 125.000 лица со дијабетес од кои околу 44.00 лица со дијабетес со инсулинска терапија,
- Здравствените власти, медицински установи, организации и бизнис заедницата.

За СЗДСМ највисок во 2023 година беа: **инкорпорирање на десетгодишна Национална програма за дијабетес, редовно ажурирање на Националниот регистер за лица со дијабетес, заокружување на процесот за најсовремен менаџмент на дијабетес со набавка на современи дигитални медицински помагала за континуирано мерење гликемија за сите лица со дијабетес, пред се системите за континуирано мерење на гликемија за 500 деца и адолесценти во државата, како и набавка на нова и иновативна терапија и нејзина достапност од позитивна листа на лекови. Реализација на заеднички акции со партнери за заеднички цели утврдени во Меморандуми за соработка. Да се унапредат здравствените бенифиции за лицата со дијабетес. Организирање на национален Конгрес за пациенти со дијабетес.**

- ***Застапување на лицата со дијабетес***

Кога станува збор за здравје и за живот, политика и бизнис не смее да има! Државата мора да го стави здравјето на секоја индивидуа на врвот на приоритетите. Не може тоа да биде последно на листата, а потоа одговорните да се фалат колку многу вложиле за дијабетичарите во здравствениот сектор! Соочувајќи се со сериозните животни предизвици за справување со можностите за инфекција, предизвикани од континуираниот недостаток на терапија и помагала, односно игнорантен однос на јавното здравство и институциите кон 136 илјади граѓани, непостоење на грижа за 136.000 лица со дијабетес. Предизвикани од неодговорноста кон нив, да се живее со стрес и предизвик за „какво утро ќе се разбудиме“ поради тендерски процедури. Тоа е недозволиво од страна на државата! Секоја година сме приморани да апелираме, јавно молиме, притискаме да добиеме терапија и помагала за да можеме нормално да функционираме со нашите секојдневните животни активности. Заради, пресериозните предизвици со кои се живееше во 2023 година, СЗДСМ заедно со своите членки, изврши мобилизација на членството, нудејќи им брзи информации, посочувајќи им извори за едукација како и директни совети и одговори на нивните барања. Ние сме пациенти кои најдобро знаат што значи првиот совет, првата подадена рака, првата утеха за соочување со Дијабетесот, поради сериозните проблеми со набавка на терапија и пропратни средства потребни за нив, иако редовно Министерството е информирано за сите проблеми и недостатоци кои може да ги разрешат внтарешно,

Годишен извештај за 2023 година

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

а согласно склучениот Меморандумот за соработка со министерството со арх.бр. 17 – 8039/1 од 12.11.2021 година, во Велес на 01 јули 2023 год. одржавме работилница со претседателите на здруженијата на тема „Унапредување на правата на лицата со Дијабетес за квалитетен живот“. На оваа работилница, во сериозна анализа и дебата искреирани беа најприоритетни барања кон Владата и Министерството за здравство.

СЗДСМ утврди пет најприоритетни теми - барања кон државата, за кои донесовме одлука за застапување пред во јавноста и пред надлежните институции. Како приоритетни теми се одредени:

1. Овозможување за секој пациент Глукомери и ленти да си набавуваат луѓето само со референтна цена;
2. Набавка и достапност на Системи за континуирано мерење гликемии (SGM) за сите лица со Тип 1 во РСМ;
3. Да се продолжи да се набавува и достапност на иновативна терпија и анти – дијабетна терпија,
4. Едукација на пациенти и нивни семејства континуирано во центрите за дијабетес и
5. Доедукација на медицински персонал за работа со лица со дијабетес.

Со одредување на овие теми предложивме да се пристапи кон изнаоѓање на нови решенија за лицата со дијабетес, за што на 05 јули 2023 год. на прес конференција, се обравивме до ресорното Министерство за здравство, а потоа и до Владата на Република Северна Македонија со нашите барања / предлози кои се во насока за подобрување на медицинската грижа пациенти, дијабетес мелитус, и тоа: Продолжување со набавка и навремена достапност на најсовремени терапии во третманот на дијабетесот; Менување на системот за набавка на глукомери со РЕФЕРЕНТНИ цени како во цел свет и набавка и достапност на Системи за континуирано мерење гликемии (CGM) за сите лица со Тип 1 во РСМ. Предложивме конечно МЗ да го ослободи буџетот и програмата за набавка на глукомери и ленти, а во координација со ФЗОСМ да се формира референтна цена. Сметаме дека треба да се дефинира најниска референтна цена која ќе биде покриена од страна на ФЗОСМ а разликата од таа цена до цената на друго избрано покавалитетно помагало да биде надоместена од страна на самите пациенти.

По објавените и доставени барања во јавноста до Министерството за здравство, на 10. јули. 2023 год, се одржа работна средба со Министерот за здравство, на која присуствуваа Диме Велев, Татјана Јордева, Тони Митев и Наташа Деспотовска Димитријевска, со Претседателот на Националната комисија за дијабетес, Директорот на Клиника за ендокринологија, дијабетес и метаболни состојби Скопје. На оваа средба прецизно и во детали ги запознаваме присутните за нашите барања и предлози, по што од страна на МЗ беше дадено уверување дека тендерот за набавка на ленти, глукомери, игли и пумпи како и за системи за континуирано мерење гликемија, ќе се распишат веднаш, односно дека јавниот повик за ленти и глукомери веќе е објавен и дека најкасно до 20.07.23 ќе има решение за достапност до ленти и глукомери. Но, поради продолжување на тешката состојба, немање на никакви реални промени во достапноста, повикавме на Јавен предупредувачки протест за 21 јули 2023 година, пред Министерството за здравство.

На 21.07.2023 година, на покана на Министерот за здравство Диме Велев и Татјана Јордева, со Претседателот на Националната комисија за дијабетес и Директорот на Клиника за ендокринологија, дијабетес и метаболни состојби, се одржа повторно средба, на која баравме а не преговаравме, на која инсистиравме а не договоравме: АНТИДИЈАБЕТНА ТЕРАПИЈА за сите ќе биде достапна

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

од 20 јули 2023 год.; Ленти и Глукомери за сите ќе биде достапно за 10 дена, а затоа што знаевме и бевме убедени дека НЕМА да ги добиеме дадовме уште 10 дена! Затоа ќе одржиме предупредувачки протест, на оваа средба Министерот не информира дека заради законските рокови за јавни набавки е комплицирана постапката и дека доколку во текот на денот, се донесе второ степен одлука по жалба, ќе потпише одлука за избор на компанија, со која при склучување на договор ќе инсистира на многу по кратки рокови за достапност на ленти и глукомери. Заклучивме дека Анти – дијабетна терапија е започната со редовна достапност. Заради неисполнување на нашите барања и предлози, не изјаснување за барањето на промена на моделот за ленти и глукомери по Референтна цена, се одржа предупредувачкиот протест.

Во 19.00 часот на 21.07.2023 година се одржа првиот јавен протест на СЗДСМ, пред Министерството за здравство во присуство на над 200 лица со дијабетес и нивни семејства, се испорачаа барањата на СЗДСМ и беше укажано дека тука не запираме, дека ние немаме резервни животи и дека се бориме за нормален живот, во кој ние ќе сме придонес а не нужен трошок за државата. За нас една држава е здрава и силна само доколку инвестира во јавниот здравствен сектор и истиот го одржува во кондиција, редовно и навремено да има терапија и третман за секого! Нашата крајна цел е токму тоа, континуирано обезбедување на современа инсулинска и друга антидијабетична и таблетарна терапија и помагала за мерење на шеќер за сите пациенти во секое време!

СЗДСМ во континуитет ги следеше чекорите на надлежните и согласно влошената состојба на 10 август 2023 година, објавивме ПРОТЕСТНО ПИСМО во кое ги повторивме барањата и посочивме дека СЗДСМ ќе отпочне постапки пред надлежни институции за заштита на правата на пациентите, правото на живот и недискриминација. Нашето трпение се потроши повеќе и од инсулинските игли, лентите за мерење на шеќерот, глукомерите и исто како што и терапијата ни ја снемума по некој месец! Предоволно и премногу е да продолжиме да бидеме игнорирани, дискриминирани и понижени. Доста е! Сојузот на Здруженија на дијабетичари го изразивме нашиот голем револт и гнев, но и став дека е недозволиво ОСУМ месеци да нема(в)ме инсулински игли, ленти, апаратчиња за мерење на шеќер. Тука сме да го изразиме нашиот револт и што на крајот на секој тендер и почетокот на нов тендер речиси по правило немаме доволно инсулин и друга антидијабетична терапија. Револтирани сме и поради тоа што не можеме ни да Ве пофалиме за новата терапија која ни ја обезбедувате на тендер ама и по неколку месеци не можеме да ја добиеме. Прашуваме, каде Ви е сега „пречката или проблемот“ и после 90 дена потпишани договори за набавка на Антидијабетна терапија ја НЕМА ?! Зарем како систем сме толку незрели и не можеме да научиме од сопствените грешки и истите да не ги повторуваме на секои две години. Ако не сме кадарни да научиме тогаш ајде да немаме тендери, дајте ни можност за слободен пристап до нашата потребна терапија и потребните помагала.

Значаен период на активности за застапување имавме по објавување на одлуката за избор на ленти и глукомери за лицата со дијабетес Тип 1 и Тип 2. Министерството за здравство ги избра најлошите и нестандаризирани, веќе исфрлени нереферентни апарати и ленти за мерење гликемија. По серија прес конференции, објави на медиумите нема никакви реакции од Министерството за здравство. Голем број на лица со дијабетес, објавуваа погрешни резултати од мерење гликемија, констатиравме дека глукомерите прифаќаат ленти и од други типови на глукомери, истите ги презентиравме и пред Националната комисија за дијабетес. По сериозни реакции и јавни настапи, Министерот за здравство во Ноември 2023 година објави дека се пристапува кон промена на моделот на доделување на ленти и глукомери по РЕФЕРЕНТНА ЦЕНА но по завршување на договорите по сегашниот тендер. По што, СЗДСМ достави ново Барање – Ургенција, да се донесе Одлука на почетокот на 2024 година за да може

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

нормално да се набавуваат глукомерите и ленти во втората половина на годината. Со воведување на референтна цена за ленти за мерење гликемија, глукомери и сензори, а се во согласност со ISO стандардите, ЕМА и ADA, а согласно нашето законодавство, повикуваќи се на Резолуција на Европскиот парламент за превенција, управување и подобра грижа за дијабетесот во Европската Унија и со нејзе наведените документи на СЗО (World Health Organization), имајќи ја предвид Агендата за одржлив развој од 2030 година на ООН, особено Целта 4 за одржлив развој (SDG) 3, да се намали за една третина предвремената смртност од незаразни болести преку превенција и третман и промовирање на менталното здравје и благосостојба, и (SDG) 3 цел 8, да се постигне универзална здравствена покриеност, вклучувајќи заштита од финансиски ризик, пристап до квалитетни основни здравствени услуги и пристап до безбедни, ефективни, квалитетни и достапни основни лекови и вакцини за сите жители, IDF (Светската Федерација на лица со ДИЈАБЕТЕС). Да овозможиме на пациентите со дијабетес во Северна Македонија, да имаат избор на квалитетни апарати и ленти за мерење шеќер во сите аптеки, за кои ФЗОСМ ќе ја покрива референтната цена на ленти/глукомер, а ќе бидат достапни и со просечна пазарна цена, кои се вклопуваат во референтната цена. Ви се нудиме на располагање со сите свои ресурси (и логистички и човечки), во зедничко решавање и надминување на овој долгогодишен проблем на лицата со дијабетес во Република Северна Македонија.

- *Соработка и Претставки до надлежни комисији и институции за немањето на терапија и медицински помагала*

Најнапред упативме писмена претставка до *Народниот правобранител на Република Северна Македонија*, за тешката состојба со пристап до терапија и медицински помагала. Од Народниот правобранител, бевме редовно комуницирана согласно член 22 од Законот за народниот правобранител („Службен весник на РМ“ бр.60/03, 114/09, 181/16, 189/16 и 35/18), за што не известува дека Народниот правобранител покренал постапка по нашата претставка и заради испитување на претставката во рамките на својата надлежност, се обрати до Кабинетот на министерот за здравство, со цел забрзување на постапката за изнаоѓање на позитивно решение за сите лица кои се заболени од дијабетес. Воедно, Народниот правобранител не известува дека по сопствена иницијатива има поведено постапка пред Министерството за здравство со упатено Мислење за начинот на остварување на правата на оваа категорија на лица, дека само со систематски и навремен приод од страна на надлежните институции може да се елиминира овој проблем и пациентите со дијагноза дијабетис навремено да ја добиваат неопходната терапија, како и сите потребни инсулински игли, ленти за проверка на гликозата, и апаратчињата кои се предвидени за намената. Последното известување од Народниот правобранител, констатира дека согласно утврдената состојба, тешка за лицата со дијабетес, а со закон имаме право на тужба против Министерство за здравство, во која институцијата посакува да биде информирана, со цел да ни биде партнер и поддршка во евентуален тужбен период.

Исто така, писмено се обративме со претставка – барање до *Главниот државен завод за ревизија* да се спроведе итна ревизија на постапката за јавна набавка. Одговорот од негова страна е информација, дека согласно планот на ДЗР и расположливите ресурси, нашето сериозно барање ќе биде природно планирано за ревизија во Министерство за здравство во 2024 година.

СЗДСМ се обрати со електронска претставка до *Комисијата за спречување и заштита од дискриминација*, од каде после 4 месеци постапка, добивме писмено известување дека комисијата за спречување на дискриминација, не констатира дека Министерството за здравство извршиле дискриминација врз лицата со дијабетес. Согласно нашата претставка, констатираме дека комисијата не постапувала и нема одговор на нашето барање, а тоа е дискриминација до еднаков пристап за секој пациент во секоја инсулинска аптека, што се потврдува дека комисијата не ни ги разгледала ниту утврдила фактичките состојби со лицата со дијабетес во Македонија.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

- **Едукација на лицата со дијабетес**

Совладувањето на предизвиците, се започна со подготовка на план за воведување на едукација на лица со дијабетес на инсулинска терапија и креирање на мрежа за едукатори за лица со дијабетес пред се за стари и изнемоштени лица, на тема „Што е дијабетес, Менаџирање на дијабетес, правилно земање терпија и исхрана, физичка активност и превенција од компликации“ за менаџирање со редовно мерење на гликемија, аплицирање на терапија и справување со различните вредности, како и за справување со коморбидитети (ретинопатија, тироидна жлезда, невропатија, нефропатија...).

Во секојдневното работење на СЗДСМ и членките, особено во новонастанатите околности на живеење и работа, се грижевме за едукацијата на лицата со дијабетес. Редовни беа и едукативните работилници од членките на СЗДСМ – Баланс МК – Асоцијацијата за детски дијабетес за Физичка Активност, Здружението на дијабетичари на Битола со отпочнување со работа на првото on–line Советувалиште за дијабетес. Ова советувалиште е електронски едукативен центар за дијабетичари, ова советувалиште е со мисија е да обезбедиме ресурси, информации и заедничка поддршка на лицата засегнати од дијабетес. Од своето стартување, Здружението на дијабетичари Општина Битола е активен учесник во различни иницијативи и програми за поддршка на дијабетичарите. Горди како дел од сојузот на дијабетичари, каде активно се ангажираме во работата за подобрување на законодавството и обезбедување на подобри услови за нашите членови. Верувајќи дека знаењето е силно оружје во борбата против дијабетесот, и затоа посветени на образование и подигнување на свеста во заедницата. Преку работилници, обучувања и кампањи, Здружението на дијабетичари Општина Битола им помага на луѓето да го разберат дијабетесот и како да го управуваат на најдобар начин. Советувалиштето во соработка со СЗДСМ ја издаде првата книга за психо – социјална поддршка за лицата со дијабетес на авторката м-р Биљана Солунчевска „Дијабетесот, депресивноста и важноста на психолошката поддршка“. Книгата беше промовирана во прекрасен амбиент во хотел Lakeview во Отешево, на завршниот евалуативен настан на советувалиштето. Советувалиштето сега има и контакт преку <https://dijabet.mk/>

- **Учество на DIAEURO 2023**

DIAEURO 2023 е меѓународен турнир во мал фудбал за лица со дијабетес на кој учествуваат репрезентации од цела Европа и е започнат во 2012 година веднаш по завршувањето на Европското фудбалско првенство во Украина 2012. Турнирот во Јуни 2023 година, се одржа во Pruszków Warsaw – Полска, во периодот од 09 - 12.06 2023 година и се одвиваше по правилата на FIFA Futsal Rules. И оваа година беше споен заедно со полскиот фудбалски куп за деца и младинци Insulin on board. Главното мото на годинешниот настан беше „Спортот и дијабетесот одат заедно“. Генерален покровител на овој настан е Интернационална Дијабетес Федерација (IDF), а целта е меѓународен турнир во мал фудбал, со национален тим составен од лица со дијабетес, со што се развива спортскиот дух и се поттикнува поактивна самогрижа преку спортски индивидуални и групни активности. Македонската репрезентација во фудбал за лица со дијабетес (Диаеуро Македонија) предводена од Здружението „Алегирија“ Скопје, зема учество по четврти пат на европското првенство DIAEURO 2023. На овој светски настан имавме можност за првпат целиот тим да користи Dexcom сензори за време на првенството, кои овозможуваат добра гликорегулација и постојан мониторинг. Тие беа прикажувани на видео бим, и така се спречува било какви малверзации не дијабетичари да можат да зема учество. Главни цели на настанот се едуцирање и кревање на свеста за дијабетесот, прикажување на важноста од физичка активност за добра контрола на дијабетесот, промовирање на здрав начин на живот, борба против дискриминација на лицата со дијабетес, разбивање на стереотипи и митови за дијабетесот и

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

разменување на искуства преку границите и развивање на паралелна комуникација помеѓу членките асоцијации на ИДФ. Тимот се состоеше од Џанер Бекир, Андреј Коруноски, Александар Глигоров, Кирил Лозановски, Александар Тесторидес, Симон Цветановски, Душко Колароски, Менде Цветкоски, (Љупчо Перканоски). Медицинско Лице дипл.мед.сестра Татјана Ѓорговски. Оваа година по подолга пауза поради Ковид - 19 DIAEURO беше посветено на добрата глико-регулација каде што покрај спортските активности бевме вклучени и во неколку проекти за унапредување на слаткиот живот на сите нас покренати од Асоцијацијата за дијабетес од Невада - САД и Полската асоцијација за Дијабетес. Дружбата со играчите од другите репрезентации беше сеприсутна за да се споделат искуствата од фудбалот и животот со Т1. Исто така остваривме и средби со секретарот на нашиот конзулат во Полска, како и со претставници на компанијата Дехсом за некоја идна соработка во Македонија.

- **14 Ноември – Светскиот ден на дијабетесот**

СЗДСМ реализираше посебна програма за одбележување на 14 Ноември, во чии рамки беа вклучени членки на сојузот, со мотото „Соочени со предизвиците на Дијабетесот во Македонија – дејствуваме пред да стане непоправливо“. Концептот за активности беше посветен кон соработка со јавните инситутции, образовните установи и приватниот сектор како и здружување на оние кои се најмногу засегнати од оваа тема. Главни активности во одбележување - Форум „Соочени со предизвиците на Дијабетесот во Македонија – дејствуваме пред да стане непоправливо“ Одбележувајќи го 14 Ноември Светскиот ден за борба со ДИЈАБЕТЕСОТ, во хотел „Континетал“ во Скопје се одржа Форум "Соочени со предизвиците на дијабетесот во Македонија - дејствуваме пред да стане непоправливо", на кој се обратија Министерот за здравство д-р Фатмир Меџити, заменик претседателот на Лекарска Комора на Македонија д-р Беќим Исмаили, додека д-р Злате Мехмедовиќ го презентираше новиот Протокол за дијагностицирање и третман на Дијабетесот од примарно до терцијално ниво. По ова следеа излагања за делувањето за примена на иновативна терапија кај лицата со дијабетес и како до квалитетно менаџирање со дијабетесот со примена на нови технологии и примена на дигитализација при мерење гликемии од воведничарите: д-р Арѓент Муча - Директор на Клиника за ендокринологија, д-р Ирфан Ахмети - Претседател на Националната Комисија за дијабетес, д-р Татјана Миленковиќ - Претседателка на Научно здружение за дијабетес, д-р Ирена Рамбабова Бушетиќ - Директор на Клиника за нефрологија, д-р Стојка Фуштиќ - Директор на Клиника за детски болести, д-р Фанка Гилевска од Систина Офталмологија и д-р Драган Ѓорѓиевски - Претседател на доктори од општа семејна медицина на Македонија.

На форумските дискусии со пациентите, одлично модерирани од Зоран Стојковски се адресираа следните потреби:

- од сериозна подготовка и реализација на новиот протокол кај семејните/матични лекари,
- воведување референтна цена за глукомери
- поажурна промена на позитивната листа за иновативна терапија, секако да продолжиме со користење на најновите иновативни инсулински терапии.

На овој форум имаше 65 присутни лица од различни делови на нашата заедница - претседатели на здруженија, доктори од ендокринологија, компании партнери, медиуми, пратеници од Собрание на РСМ и претставници на Сојуз на здруженија на дијабетичари.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

Во рамките на Форумот "Соочени со предизвиците на дијабетесот во Македонија - дејствуваме пред да стане непоправливо", на наш предлог, потпишан е ДОГОВОР за имплементација на Националната програма за Дијабетес во Северна Македонија за период 2024 - 2028 година!

Средба на Претседателот Стево Пендаровски со претставници на Сојуз на здруженија на дијабетичари, се реализираше во неговиот кабинет на 13 ноември 2023 година, а во пресрет на Светскиот ден за борба против дијабетесот – 14 ноември. На средбата, соговорниците разговараа за тековните активности на 25-те здруженија кои ги обединува Сојузот, а коишто се насочени кон подобрување на квалитетот на животот на лицата со дијабетес. Претставниците на Сојузот потенцираа дека изминативе месеци се соочуваат со недостиг на ленти и на апарати за мерење на шеќерот во крвта, како и недостиг на анти – дијабетна терапија. Истовремено, соговорниците на средбата посочија дека е неопходно во целост да се смени начинот на набавка на инсулин и да се напушти системот на тендерски постапки. Во оваа насока, претседателот Пендаровски изрази поддршка за нивното барање да се воведат референтна цена за набавка на глукомери и ленти за мерење на шеќер, како и да им се рефундираат трошоците за новата анти-дијабетна терапија. Посочувајќи дека од година в година бројот на заболени од дијабетес во земјава континуирано расте, претставниците на Сојузот на здруженија на дијабетичари истакнаа дека неопходна е и соодветна едукација и подигнување на јавната свест, бидејќи како последица на нерегулиран шеќер во крвта, зголемен е бројот и на мозочни удари.

- **Меѓународна соработка**

СЗДСМ во своето тековно работење и развој со нова структура и соочувајќи се со новите предизвици во превенцијата, дијагностицирањето и менаџирањето со дијабетесот, особено со новите иновативни терапии и модели и системи на достапност до ленти, глукомери и системи за континуирано мерење гликемии (сензори), повеќе пати ја идентификуваше потребата од интеграција во светската организација за дијабетес IDF, а пред се воспоставување на соработка со сојузите во регионот каде ние се наоѓаме. Дијабетесот како заеднички имател на сите луѓе, не насочи на итна потреба за воспоставување на регионална соработка со националните сојузи и организации на лица со дијабетес, како и со Европската мрежа на здружување на лица со дијабетес, пред се со националните сојузи во Р. Хрватска, Р.Словенија и другите од опкружувањето. При тоа познато ни е дека има многу нов современи алатки во 21 век имаме и можности за подобар квалитетот на животот да го издигнеме лично пред се, а потоа за околината.

- **International Experience Exchange with Patient Organisations (Размена на меѓународни искуства со организации на пациенти)**

Меѓународната размена на искуства со организациите на пациенти (ИЕЕРО) денес е глобална платформа на ангажман за заедницата на пациентите и другите чинители во здравствената заштита, да ко-креираат и да соработуваат и да бидат силни партнери со еднаков глас во дијалогот за трансформирање на иднината на здравството заедно. ИЕЕРО е навистина настан предводен од пациенти. Тој нуди единствена можност да се здружиме како заедница за да размениме искуства, да најдеме инспирација и да замине со практични, значајни и ефективни идеи за подобрување на животот на пациентите и нивните семејства. Овие идеи се внесуваат во тековниот дијалог меѓу заедницата на пациенти, работејќи на решавање на заедничките предизвици и можности и опипливо дефинирајќи ја иднината на здравствената заштита заедно. ИЕЕРО е спонзориран од Roche и организиран во партнерство со глобалните лидери во застапувањето на пациентите.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

- **#IEEPO2022 IEEPO 2023 Humanising Healthcare in Practice Wednesday**, 15 и 16 март 2023 година
On line настанот на IEEPO „Соединување во акција: хуманизирање на здравствената заштита во пракса“ беше огромен успех за СЗДСМ на кој успеавме да учествуваме, иако не сме членови. На овој on line самит имаше 267 присутни од 52 земји на дводневниот виртуелен настан. На првиот ден, меѓународните и локалните експерти споделија најдобра практика и дискутираа како да се обединат во акција. На вториот ден се одржа преминот на лидерски разговор помеѓу Северин Шван, претседател, Одборот на директори на Roche и Томас Шинекер, извршен директор на Roche Group. Заедницата на пациенти на IEEPO потоа се вклучи во прашања и одговори во живо со Томас Шинекер и Раќел Пек пред да присуствува на интерактивните тркалезни маси на Акциониот час, што им даде можност на присутните да разменуваат, учат од и со своите вршници ширум светот на тема податоци за пациентите. Доколку сакаме да преземеме акција локално? Задолжително да ја посетиме ieero.com за да го преземете ново ажурираниот пакет со алатки за позиции на IEEPO, кој сега вклучува интерактивен инфографик Humanising Healthcare, видеа од поглавја со големина на залак и постери за позиции од хартија, за да ви помогне да ги поддржите вашите локални напори за застапување!

- **EDPAS Summit 2023 - Учество на Самит за застапување на националните сојузи на лица со дијабетес во Копенхаген, Данска**

Во деновите 26 и 27 март 2023 година, во Копенхаген се одржа Европскиот самит за застапување на организациите на дијабетичари 2023. Како претставник беше Диме Велев – претседател на СЗДСМ. На самиот имаше 35 земји од Европа и гости од Азија. Генералната цел на овој самит беа искуствата пост КОВИД периодот и активностите со кои се соочуваат националните сојузи во секоја од државите. Самитот започна со претставување на IDF предизвиците кои ги презентираше Потпретседателот на IDF, кој укажа на поголема конхерентност и организирање со новото време и проблемите кои се соочуваме. Во работните групи на самитот се разговараше за визијата и мисијата која би требало да не обединува, проблемите и генералните потреби на сојузите како и примената во работата на сојузите на електронската комуникација, социјалните медиуми и промоцијата на вредностите кои ги создаваме. Од можноста да учествувам во работните групи и на генералните пленарни сесии увидов дека СЗДСМ организационо е поставен како сите во Европа, но имаме сериозен недостиг на човечки ресурси кои би се ангажирале и воделе проекти и акции за дијабетесот. Беа презентирани активности на Франција, Белгија и Романија, каде физичката активност со велосипедизам, планинарње и електронската комуникација дале голем придонес за превенција од дијабетес, а видливи се резултатите во заедниците. На овој самит, за нас значајни теми со кои треба да се развиваме е електронската комуникација преку веб страната, социјалните медиуми но и членството во IDF за навремено споделување и запознавање со проблемите со кои се соочиле другите сојузи и како ги решаваат нивните предизвици и проблеми. Генералните насоки од Самитот се дека се менуваат алатките на застапување, како што се менуваат и предизвиците со кои се соочуваат лицата со дијабетес.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

- *Работна посета на Сојузите на здруженија на дијабетичари на Република Словенија и Република Хрватска*

По воспоставената комуникација со официјалните претставници на Сојузите на здруженија на дијабетичари на Р. Словенија и Р. Хрватска (Zveze društev diabetikov Slovenije и Hrvatski savez dijabetičkih udruga), меѓу секретарот за меѓународна соработка на СЗДСМ Дарко Мицевски, со цел за воспоставување соработка со овие сојузи, како и барање за поддршка за зачленување на СЗДСМ во IDF, се реализираше средба во периодот 07 – 09. 08. 2023 година.

Работната средба со Сојузот на здруженија на дијабетичари на Словенија се реализираше на 07 и 08. 08. 2023 година (понеделник и вторник) во Љубљана и Копер, на која претставници беа Диме Велев – претседател и Лидија Дамјанова – потпретседателка на СЗДСМ. Наши домаќини во овој сојуз беа Роберт Руперт – претседател на сојузот и член на комитет во IDF и Шпелца Рудолф – деловен секретар на сојузот, со кои разговаравме за нивната работа од основањето во 1956 година, а особено овие години на делување. Овој сојуз има 24 здруженија и тоа е варијабилна бројка, вообичаено според интересот на членување, вкупниот број на членови овие години е околу 9.000 членови кои плаќаат членарина и така се регистрираат во сојузот преку здруженијата. Во својата структура ги имаат здруженијата кои согласно соодветниот број имаат број на делегати, управен одбор, надзорен одбор кој покрај контрола на работата на сојузот врши контрола и врз работата на здруженијата, но имаат дисциплинска комисија за работата на здруженијата и членовите, комисија за здравствени прашања која е составена од доктори и медицински персонал и одговара на прашања од областа на здравството, кога се поставуваат прашања од пациентите и едукативен комитет преку кој се издава и 2 месечен весник со специјалистички текстови, како и клучни активности на здруженијата и сојузот. Извор на финансирање им е членарината и тоа 1 ЕУР од член за сојузот од здруженијата кои автономно донесуваат одлука колку е членарината кај нив, како и фармацевтските компании, IDF и компании по локалните заедници. Овој сојуз има клучни активности, кој ги реализира и тоа се Школа за дијабетес во основното и средно образование со различни интересни активности (квизови, спортски настани, едукации и сл.) со генерална цел да се воспостави свест за дијабетесот уште на 12 години, кај децата кога започнуваат и да ја посетуваат оваа програма. Следно е Големи спортски игри кои се одржуваат еднаш годишно и се наменети за повозрасните членови, на овие собири покрај мерење гликемија има спортски активности како шах, табла, пикадо и сл. Еден од клучните проекти е „Дарувам километар“ каде клучно е физичка активност со пешачење, планинарење, велосипедизам, прошетки по села, каде клучно е броењето километри како мотивација за превенција од дијабетес, како и собирање на средства на овие активности кои се наменети секогаш различно според потребите на локалната заедница каде се реализира активноста. Некои од активностите траат и по 5 дена, зависи од тоа како осмислиле заедно со локалните здруженија и партнерите во проектите. Исто така, реализираат и едукативни кампови и едукација по социјалните медиуми, имаат свој регистер на членови за едукација на кои им организираат според потребите на членовите. Во однос на придобивките во третманот на дијабетесот започнува кај матичните лекари и имаат повеќе видови на терапија во аптеките на сметка на фондот, потоа специјалистики и секако терцијално на клиниките. За квалитетно менаџирање со дијабетес сите со Тип 1 имаат сензори, а имаат и право на пумпа, за што договараат самите доктори. Од 2019 година имаат промена во правото на користење на ленти и глукомери за секое лице кое нема сензор, добива 75 ленти на рецепта од доктор за 3 месеци, ги подигнува во било која аптека, а државата обезбедила 5 или 6 различни типови на глукомери односно ленти, од кои самиот пациент бира кои ќе ги користи следните 24 месеци. Во овој период имаат дијалог сите клучни актери да се надгради системот со цел да се воведат контрола на користењето на ленти и сензори, во насока да се воспостават некакви табели со вредности и на пример

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

кога пациент не е регулиран, наместо ленти да оди почесто кај доктор додека не постигне реални нормални вредности на здрави и работоспособни граѓани, а кога повторно ќе добијат нормални вредности ќе се врати на ленти или сензор.

Воедно имавме можност да се сретнеме и со Здружението на дијабетичари на Љубљана со претседателката Кармен Меричич и Нели Рутери активистка. Тие како здружение во Љубљана се грижат за членството, нивните активности се насочени кон повозрасните категории за грижа во нивниот живот, воспоставиле пункт во нивната канцеларија за мерење шеќер и притисок и да ги насочат луѓето дали треба да одат на лекар. Со своја комисија на доктри и сестри вршат едукација на мали групи низ градот и издаваат свои летоци за потребите на темите кои ги бара членството. Ова здружение е посветено најмногу на физичка активност со кинезеологија и на исхраната кај лицата со дијабетес. Во Копер се сретнавме со локалниот претседател кој посочи дека вообичаено, како приморски град реализираат активности на вода, едукација како спроведување на активностите на сојузот, она што е специфика во здружението кое брои околу 2.000 членови членарината им е 13 ЕУР.

Во однос за нашето прашање за можна апликација за членство во IDF, за што претседателите на сојузите веќе разговараа во Копенхаген, не изненадија со тоа дека сојузот донел одлука да биде еден од главните предлагачи – промотори за членство на СЗДСМ, дека треба да обезбедиме уште една поддршка од сојуз кој е член на IDF, по што ќе ни пратат апликација која е потребна за аплицирање за редовно членство.

Работната средба во Сојузот на здруженија на дијабетичари на Хрватска, се одржа на 09.08.2023 година (среда), во седиштето на сојузот на кој присуствуваа претседателката м-р. Зринка Мач, потпретседателите на сојузот – Катја Реванчиќ, Хермина, Душица од Задарско здружение на родители на деца со дијабетес, Славко и Сашка Керим – секретар на сојузот.

Овој сојуз има структура од 4 или 5 региони во кои се организирани 45 локални здруженија и во Собранието на сојузот партиципираат согласно членство по регион, бираат претседател и секој регион има потпретседател кој е одговорен за функционирање на регионот. Имаат 3 главни комитети: Дисциплински, Правни работи и Деца и Млади. Како сојуз веќе од праксата во време на КОВИД 19 периодот преминале и со правила уредиле on-line состаноци и одлучување и едукација за членството. Интересен детал е дека последното Собрание се одржувало по електронски пат и било изборно траела процедура од цели 2 месеци. Сојузот имаат член на Управниот одбор на IDF Европа каде имале некакви сериозни несогласувања, но дека работат на нивно надминување. Но, изјавата на Зринка Мач за наше зачленување, беше повеќе од императив, затоа што тие следејќи не како работиме, што се работиме во Македонија низ извештаите и тоа што се пренесува во официјални документи на IDF и други пациентски организации, најмногу социјалните мрежи, донеле одлука дека ќе бидат сојуз кој ќе не презентира и промовира за членство во IDF. Со оваа одлука СЗДСМ ги обезбеди најмалку два сојузи кои имаат сериозен авторитет во IDF зачленување на СЗДСМ.

Во однос на третманот на дијабетесот, слично е како и во Словенија, со тоа што Тип 2 лице со дијабетес не може да премине веднаш на терапија туку неколку недели се контролира на 7-8 дена кај доктор, каде се мери гликемија, се пресметува како се движат сите параметри и се води напор да се стабилизира и да не се развива дијабетесот. Сите лица со Тип 1 добиваат пумпа и сензор, но може да бидат префрлени на ленти и глукомери доколку подолго време нивните резултати се надвор од нормалните вредности. Лицата со Т2 на инсулин добиваат 270 ленти на 3 месеци, за 1 година по што им

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

се врши контрола и доколку имаат нерегулирани вредности, се заменуваат ленти со редовна контрола на лекар, сетоа ова се води низ електронски систем низ целата држава, а ги подигнуваат во редовна аптека и инсулинот се набавува во редовна аптека, но доколку некој сака а со одобрение на специјалист може да доплати за друг инсулин. Надлежите служби и сојузот знаат дека постојат неправилности со употребата на сензорите, особено кај повозрасните и веќе подготвуваат законски мерки за спречување на состојбата на злоупотреба на сензорите. Во овој систем интересно е LADA тип на дијабетес, не добиваат ништо од државата освен таблетарната терапија, како секој пациент во аптека.

Сојузот во Хрватска издава 6 броја весник во печатено издание, редовни едукативни работилници, флаери и кампањи за потребите на пациентите и различните целни групи, така во овој момент се води кампања за потребата од вакцинирање од ХОББ и Грип. Додека за децата имаат специфично активна организација во Задар која претежно реализира едукативни кампови само за деца, кампови за родители и физичка активноста, запознавање со дијабетес кај здравите деца и сл.

Сојузот на Хрватска на СЗДСМ му понуди соработка целосна, со вклучување на нивниот редовен конгрес во Март, потоа во кампањата ПОКРЕНИ СЕ, како и можно учество на наши 10 деца на нивниот камп во Јуни 2024 година, каде потребно е да ги предводи и медицинска сестра, а ќе разговараме за можни едукатори од докторите специјалисти

СОРАБОТКА

СЗДСМ како граѓанска организација, своите активности ги реализираше на принцип на партнерска соработка со релевантни и засегнати страни. Соработката - вмрежувањето во најголем дел ќе се заснова на веќе воспоставените принципи на стратешки цели и намери со Националната комисија за дијабетес, Клиниката за ендокринологија, дијабетес и болести на метаболизмот. Воедно се посветивме и на соработката со јавниот здравствен сектор, компании и граѓански организации, Агенцијата за лекови и медицински средства. СЗДСМ е посветен за континуирана соработка со Фондот за здравствено осигурување на Македонија, соодветни експерти од областа, како и експерти од фармакоекономија, медицинските професионалци, институции и општините.

Развивајќи ја соработката во поддршка за реализација на стратешката цел за имплементација на Националната програмата за дијабетес 2024 – 2028 година, на Светскиот ден на Дијабетесот 14.11.2023 година, потпишан е Документ за имплементација на НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА, потписните на документот се обврзуваме, секој во доменот на своите работни и законски дозволени активности, дека ќе овозможиме спроведување на наведените програмски задачи од Националната програма за дијабетес во Република Северна Македонија за период 2018 – 2023 година, сметано од денот на потпишување на овој документ.

Програмска задача: 1. Комплетна и точна евиденција на податоци за преддијабетес, дијабетес и компликации од дијабетесот. Програмска задача

Програмска задача: 2. Подигнување на свесноста и организирана, систематска едукација за ризик факторите за дијабетес. Програмска задача

Програмска задача: 3. Редукција на ризик факторите со посебен фокус на справување со прекумерната телесна тежина и дебелината кај населението во Македонија.

Програмска задача: 4. Подигнување на свесноста за важноста од рана детекција на дијабетесот и организирана скрининг програма за лица со ризик фактори.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

Програмска задача: 5. Ефикасна и квалитетна организација на здравствената заштита за лица со дијабетес.

Програмска задача: 6. Ефикасна и квалитетна едукација за справување и самосправување со дијабетесот.

Програмска задача: 7. Одржлив, ефикасен систем за набавка на антидијабетична терапија и поголема достапност на иновативни решенија.

Програмска задача: 8. Ефикасна и квалитетна грижа за децата со дијабетес.

Програмска задача: 9. Ефикасна и квалитетна грижа за бремените жени со дијабетес и

Програмска задача: 10. Континуирана контрола и анализа на реализацијата преку воведување и следење на клучни индикатори за квалитет и успешност.

Потписници на овој значен документ се д-р Фатмир Меџити, министер - Министерство за здравство на Р. Северна Македонија, д-р Аргент Муча, директор - ЈЗУ УК за ендокринологија, дијабетес и болести на метаболизмот Скопје, Др. Ирфан Ахмети, претседател – Национална комисија за дијабетес, д-р Татјана Миленковиќ, претседател - Национално здружение на ендокринолози и дијабетолози на д-р Стојка Нацева Фуштиќ, директор – ЈЗУ УК за детски болести Скопје, д-р Ирена Рамбабова Бушлетиќ, директор – ЈЗУ УК за нефрологија, д-р Калина Гривчева Старделова, претседател Лекарска комора на Р. Северна Македонија, д-р Драган Ѓорѓиевски, претседател – Здружение на лекари по општа и семејна медицина Скопје и Г-ин Димче Велев, претседател на СЗДСМ.

На 01.08.2023 година, имавме работна средба, делегација составена од Диме Велев, Татјана Јордева и Тони Митев, со Директорката на ФЗОРСМ г-ѓа Магдалена Филиповска Грашкоска, заедно со г-дин Цвете Серафимовски, директор на сектор за Контрола во ФЗОРСМ. На средбата се разговараше за можноста Фондот во соработка со Министерството за Здравство да размисли дали може да се вклучи во активностите за надминување на предизвиците со кои се соочуваат лицата со дијабетес, конкретно во делот на ленти и глукомери за мерење на гликемија применувајќи го начелото на квалитет наспрема квантитет, исто така се проговори и за проширување на можностите за примена на Анти ВГФ терапија и промената во позитивната листа на лекови со нови и иновативни терапии за лицата со дијабетес. Директорката Филиповска Грашкоска, ја истакна поддршката кон пациентите со дијабетес, охрабрувајќи ги претставниците од СЗДСМ за изнаоѓање подобри решенија и предлози за проблемите со кои се соочуваат лицата со дијабетес.

Сојузот следејќи ги интересите на лицата со дијабетес во Македонија, одлучи да се интегрира во регионални и меѓународни мрежи и федерации, со генерална цел навремена размена на информации, достапност на технологии и иновативни терапии, системи за континуирано мерење гликемии, едукација и лидерството во дијабетесот, градејќи дијабетес култура, воспостави комуникација и поднесување апликаци за зачленување

- Апликација за полноправно членство во Меѓународната дијабетолошка федерација IDF

Сојузот на здруженија на дијабетичари на Македонија согласно Одлуката на Собранието на сојузот, поднесе апликација за полноправно членство во IDF - International diabetes federation. Апликацијата е доставена до централната канцеларија на федерацијата, по што следи процедура за наше полноправно членство. Во првата фаза веќе сме одобрени за зачленување од Регионалната канцеларијата на IDF за Европа, при што Претседателот на IDF Европа проф. д-р Лалиќ и регионалната директорка Доминк Бети,

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

не известија дека управниот одбор не прелага за полноправно членство. Целосното заокружување на зачленување е на следниот Самит на IDF во Банкок, Април 2025 година.

- Придружно членство во *Retina International*

Од 29.11.2023 година, СЗДСМ по поднесена апликација за придружна членка во меѓународната организација за превенција од Ретинопатија, особено кај лицата со дијабетес во државата, добивме одлука дека сме придружна членка како организација на пациенти кои сè уште не се, но имаат потенцијал да бидат, во позиција да се усогласат со сите барања за полноправно членство и сакаат да придонесат за работата и целите на организацијата. *Retina International* е глобална организација за членство предводена од пациенти. Како пионери во истражувањето управувано од пациенти веќе пет децении, ние се стремиме кон извонредност во нашата работа во развојот на потврдени образовни платформи и ефективно учество што може да доведе до подобри резултати преку иновации. Како високо мрежна заедница, нашата цел е да промовираме истражување на мрежницата преку ангажман и едукација на нашата растечка заедница на пациенти и преку развивање робусни алатки за застапување базирани на докази за да се донесат позитивни промени. Ние веруваме во структурирана соработка што ја вклучува сите засегнати страни со цел да се одговори на незадоволената потреба на пациентите погодени од болести на мрежницата, со примена на професионален пристап кон сето она што го правиме.

Надоместокот за ова е 500 евра. Привилегиите што ги има придружниот член се следните: 2 претставници без право на глас за групи со посебен интерес (SIG): RIYC, USH, CHM, 2 делегати без право на глас во генералното Собрание, добивање квартален билтен, покана за настани на РИ, вклучување во кругот на членови (неформални состаноци со тематски агенди за дискусија), подобни да аплицираат за стипендија во Education Hub, попуст за регистрација на RIWC (помалку од полноправни членови) и употреба на логото на РИ на веб-локацијата. Членството во оваа значајна организација е придонес, пред се за лицата со дијабетес Тип 1 и лица на инсулинска терапија, кои имаат сериозни предипозиции за компликации од дијабетична ретинопатија.

ПОДДРШКА НА ПОДОБРУВАЊЕТО НА ГРИЖАТА ЗА ХИПЕРТЕНЗИЈАТА И ДИЈАБЕТЕСОТ

На покана на Светска банка – канцеларија Скопје, присуствуваме на промоција на каскадна студија за идентификување на грижата за хипертензија и дијабетес во Македонија. Д-р Ане Јохансен, претставничка на Светската здравствена организација во Северна Македонија, денес учествуваше на панел дискусија организирана од Светска Банка и Министерството за здравство по повод промоцијата на резултатите од „Каскадната студија на грижата за пациенти со хипертензија и дијабетес“. Д-р Јохансен, осврнувајќи се на значењето на јавните инвестиции во здравствениот систем, рече: „Адекватното финансирање во здравството го овозможува и го одржува прогресот кон универзалната здравствена грижа за сите.“ Целта на промовираната анализа е да обезбеди информации за воспоставување на новиот модел на Примарна здравствена заштита (ПЗЗ) којшто ќе овозможи подобра грижа за пациентите со хипертензија и дијабетес и ќе ѝ помогне на земјата да се справи со разликите во опфатот со здравствени услуги. Министерството за здравство и Светската банка остануваат посветени да инвестираат во серија интервенции за разрешување на недостатоците на системот на ПЗЗ во Северна Македонија.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

- **Меморандуми за соработка за остварување на мисијата на СЗДСМ**

Со цел унапредување на заедничката соработка во насока на создавање на подобри услови за лекување на пациентите и работа на лекарите **Лекарската комора потпиша Меморандум за соработка со здруженијата на пациенти**. Документот во име на Комората го потпиша претседателката проф. д-р Калина Гривчева Старделова со претставници на Здружението на бубрежно болни граѓани „Нефрон“, Здружението на граѓани за ретки болести “Живот со предизвици”, Хепар центар Битола, Здружението на граѓани со хронична миелоична леукемија, Здружението за поддршка на луѓе што живеат со ХИВ „Заедно посилни“, Сојузот на здруженија на дијабетичари на Северна Македонија, Здружението на пациенти со рак и нивни негуватели „ХЕМА-ОНКО“ и “ФЕМИНА М” здружение за помош и поддршка на пациентите со гинеколошки заболувања. Претседателката на Комората, проф. д-р Гривчева Старделова истакна дека меморандумот е израз на добра волја на двете страна за понатамошна поблиска соработка. „Ова е важен настан за сите нас, бидејќи испраќаме јасен сигнал до јавноста дека лекарите и пациентите не се две спротивставени страни, како што тоа најчесто се перцепира, туку напротив, тие се вистински сојузници со заедничка цел, а тоа е овозможување на што подобар третман за пациентите, што е тесно поврзано со обезбедување на подобри условите за работа на докторите“, истакна проф. д-р Гривчева Старделова. Заедничките активности ќе бидат насочени кон подигнување на нивото на соработка и комуникација меѓу пациентите и лекарите за зајакнување на довербата и воспоставување на партнерски однос, давање меѓусебна поддршка за прашања од взаемен интерес преку заеднички соопштенија, прес - конференции, форуми, реализација на заеднички активности насочени кон подигнување на нивото на општото здравје, како и заеднички настап пред надлежните институции за предлагање на решенија за прашања од заеднички интерес. Како приоритена активност во наредниот период се идентификуваше потребата од заедничко вклучување во процесот на измени и дополнување на Позитивната листа на лекови.

Поставувајќи генерална цел да се унапредува и зајакне соработката помеѓу **Сојузот на здруженија на дијабетичари и Здружение на медицински ендокринолошки и дијабетолошки сестри “ЕНДО-ДИЈА СЕСТРИ”** во насока на подобрување на квалитетот на живот во однос на здравјето на лицата со дијабетес, потпишан е меморандум за соработка кој опфаќа заеднички активности на локално, регионално и национално ниво на територијата на Република Северна Македонија. Соработката ќе овозможи одржувања на едукативни средби, работилници, кампови и други форми на групни едукации на кои членовите на “ЕНДО-ДИЈА СЕСТРИ” ќе го пренесат своето знаење и искуство до членовите на сојузот за превенција на дијабетесот, за подобро менаџирање на дијабетесот како и за ефикасно и ефективно справување со сите компликации кои произлегуваат од лошо контролираниот дијабетес.

Воедно потпишавме меморандуми за соработка и со: **ПЗО "Систина Нефроплус" Скопје и ПЗУ Центар за дијализа "ДИАМЕД МАКЕДОНИЈА" Скопје**. Генерална цел за едукација на членовите на Сојуз подобрување на квалитетот на животот на лицата со Дијабетес преку превенирање на бубрежните (нефропатски) состојби и подигање на свеста за редовни очни прегледи, со цел рана дијагноза и третман на овие болести и подобрување на квалитетот на здравствените услуги, за спречување на нефролошки [бубрежни] компликации! Меморандумите ги потпишавме со д-р Васиља Кречова Медицински директор на Нефроплус, а во име на ПЗУ Центар за дијализа "ДИАМЕД МАКЕДОНИЈА" Скопје со Димитар Клисаровски - Директор на ПЗУ.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

Тргувајќи од основните цели на договорните страни, а заради проширување и зајакнување на соработката во стратешките полиња на интерес на страните – да им се помогне на лицата со дијабетес, а особено на младите, да го подобрат квалитетот на животот, а целта на соработката е двете организации преку заеднички акции и проекти да влијаат во локалните заедници за подигнување на свеста на населението, особено кај младите, за превенција, рано препознавање и подобро справување со дијабетесот, потпишан е Меморандум и со Сојузот на лајонс клубови на Северна Македонија – ДИСТРИКТ 132.

ПОДДРШКА НА СЗДСМ ОД ЗАЕДНИЦАТА

Извештајната 2023 година, особена чест и задоволство во сериозните напори и посветеност во тешката борба за пристап до терапија и медицински помагала, добивме од сите новинари, редакции, медиуми, за што изразуваме од се срце искрена БЛАГОДАРНОСТ! Темите кои ги пласиравме беа пренесени и објавени во најбрз временски период од сите, значајна беше техничката поддршка на електронските медиуми и новинари – уредници, кои несебично ги покриваа „пропустите“ во информирањето, со големо трпение и инклузивност во процесот.

- Медиумите наши партнери!

 Почитувани претставници на медиумите, ви благодарам за сета поддршка и несебично вложување, за сите објавени наши апели, изјави, соопштенија, прес-конференции, кои што од самиот почеток нè поддржувате и заедно со нас се борите редовно да ја добиваме терапијата без никаков застој.

„Една држава е здрава и силна само доколку инвестира во јавниот здравствен сектор и истиот го одржува во кондиција, редовно и навремено да има терапија и третман за секого!“

 За Вашата несебична и искрена поддршка ВИ БЛАГОДАРИМЕ!

Ако на нешто сме особено горди тоа е што како СЗДСМ, но и како пациенти имаме континуирана ПОДДРШКА ОД МЕДИУМИТЕ за подобрување на нашата состојба!

 Нашата крајна цел е токму тоа, континуирано обезбедување на современа инсулинска и друга антидијабетична и таблетарна терапија и помагала за мерење на шеќер за сите пациенти во секое време!

  Ке бидеме тука, гласни и нема да се откажеме!

- Редовен превентивен преглед за Дијабетична Ретинопатија и ДМ

Согласно потпишаниот **Меморандум за соработка помеѓу „Систина Офталмологија“** и Сојузот на 22.12.2022 година, секое лице со Дијабетес - член на зруженијата, се здобија со можност да бидат прегледани од доктори субспецијалисти, на очи со можни компликации од ДМ. Поволноста за сите членови во Сојузот. Прегледите, за членовите на Сојузот чинеа 50% од основниот пакет, во нивните центри во Скопје, Битола, Тетово, Гостивар, Штип и Куманово. Оваа можност, во 2023 година ја искористија околу 130 лица со дијабетес во целата држава.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

- **Овозможен пристап до квалитетно менаџирање – со мерење гликемија за ризични категории на лица со дијабетес на инсулинска терапија**

Сериозно соочувајќи се со предизвикот во првиот квартал на 2023 година, од немање на ленти и глумери што за нас преставува сериозен проблем со менаџирање на дијабетесот, немањето на сензори, раководството на сојузот покрај редовните застапувачки активности, се реши да се обрати од своите партнери и соработници, како и до сите заинтересирани страни (бизнис заедница, установи, институции, личности) за помош во алармантната состојба, особено за ризичните категории на нерегулирани лица со дијабетес, со тешки компликации а со социјално – економски лоши услови на живеење, пред се за членовите кои се на инсулинска терапија со компликации (комбордитети) од социјално ранливи категории на семејства. По нашиот повик, на 01 март 2023 година, се појавија вистинските пријатели, кои секогаш се покажуваат во тешко време!

На ова барање, покажувајќи ја традиционалната соработка и пријателство за грижа за лицата со дијабетес, а со цел да се одржи квалитетот на животот на лицата со дијабетес преку континуирано менаџирање на дијабетесот, пред се со редовно мерење и следење на гликемијата, **АДРИАМЕД ДОО** Скопје, обезбеди донација на 360 апарати, 90.000 ленти и 40.000 лаценти. За што изразуваме искрена голема БЛАГОДАРНОСТ! Овие апарати, ленти и лаценти беа дистрибуирани, преку сите здруженија на лица со дијабетес, до членовите - лица со дијабетес на инсулинска терапија.

Воедно, на овој повик во соработка со менаџерот на Техномедика, а со сериозна поддршка на АК ИНВЕСТ ДООЕЛ ТЕТОВО, ТЕХНОМЕДИКА, НЕОТЕЛ, МТЕЛ, ТОТАЛ ТВ, ПАУЕР СПОРТ СИСТЕМ - ПСС, АУТОМОТИВ ГРУП ДООЕЛ СКОПЈЕ И МЕЏИКС ДООЕЛ СКОПЈЕ, 30 наши членови - активисти од здруженијата членки на СЗДСМ, лица со дијабетес од целата држава ја примија Донацијата - SGM системите за континуирано мерење гликемии!

Особено значајна донација, за 30 лица со Дијабетес на инсулинска терапија со компликации, да можат квалитетно да живеат, со реално менаџирање на дијабетесот!

- **Одбележувањето на 20 и 30 години уметничка и педагошка дејност на м-р Ерхан Шукрим, диригент и виолинист, во поддршка на децата со Тип 1**

Концерт кој беше со хуманитарен карактер за децата со дијабетес. Благодарейќи на поканата за соработка со м-р Ерхан Шукри со својот Хуманитарен концерт за Децата со дијабетес! Ексклузивен двоен јубилеен концерт “Првите мои 20 во 30”, 30 години уметничка и педагошка дејност на м-р Ерхан Шукри и 20 години Гудачки камерен оркестар “АРКО”. Со купените билети да обезбедиме поддршка за нашата иднина, најмилите - децата со дијабетес. Во вечер исполнета со многу музика, љубов и хуманост, се помогна на ранливата категорија на семејства. Концертот се одржа на 2 Октомври во Национална Опера и Балет во Скопје.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

- **СЗДСМ ги спроведуваше овие теми, реализираше усогласени акции и активности, според потребите на членството, креирани согласно предлозите од сите чинители. Во 2023 година ги реализиравме следните активности:**

На 04.04.2023 година, Здружение на дијабетичари ЗД МОСТ - Скопје, како дел од Програмата за едукација и превенција на очни компликации од дијабет во организација на СИСТИНА реализираше едукативно предавање на тема: ПРЕВЕНЦИЈА НА ДИЈАБЕТИЧНА РЕТИНОПАТИЈА на кое д-р Фанка Гилевска, Специјалист офталмолог и хирург, ги едуцираше околу 50 присутни за офталомошките превенции од компликации предзвивани од дијабетес.

На 28.04.2023 во просториите на ООУ "Марко Цепенков " се одржа трибина на тема "Дијабет-Diabetes Melitus" на која присуствуваа претседателот на Сојуз на дијабетичари Диме Велев, претседателката на ЗД „Мост“ Скопје Олгица Шеќеринова, членови од Совет на Општина Зелениково, како и жители на општината кои се третираат како заболени и членови на ризик групи за развивање на дијабетес. На трибината стана збор општо за состојбата, превенцијата од дијабет, лечењето како и проверка на нивото на шеќер во крвта - гликемиско ниво. Сите заинтересирани од присутните пополнија пристапници за членови во ЗД „Мост“ Скопје.

На 11.05.2023 год. во сала на Пензионерскиот дом Тетово, во организација на Здружението на дијабетичари - Тетово и Здружението на лица со дијабетес ДИЈАБЕТ ПОЛОГ – Тетово, се реализираше едукација на тема "ДИЈАБЕТИЧНА РЕТИНОПАТИЈА" со д-р сци. ИРИНА НИКОЛОВСКА ПЕТРОСКА, Офталмолог во СИСТИНА ОФТАЛМОЛОГИЈА, на кое предавање 20 учесници од повозрасна категорија се информираа како да ги менаџираат компликациите со ретинопатија.

Здружението „Дијабет Полог“ на ден 18. 06. 2023 година, организира за своите 20 членки, организираше посета на манастирот во Кнежино, со ова патување и движење во природа сакавме да забораваме барем еден ден на секојдневните проблеми. На овој настан членките беа придружувани од д-р спец. Душица Стефановска, ендокринолог, која ги едуцираше учесничките за важноста за движење и престој во природа, правилен начин на исхрана и користење терапија.

На 07 јуни 2023 година, во Пионерскиот дом, Здружението на Дијабетичари Гевгелија Богданци Дојран се одржа, редовната едукативна работилница "Превенција од Дијабетична ретинопатија" . На оваа работилница д-р. Спец по офталмологија Бобан Сотировски на присутните им ги презентираше потребата од навремени прегледи, менаџирање со ретинопатија и нејзин третман со современа терапија. Работилницата беше поддржана и од РОШ МАКЕДОНИЈА СКОПЈЕ И БИМИЛК - Balans + .

Во Домот на културата во Делчево, на 07 јуни 2023 година се одржа една од едукативните работилници, во рамки на караванот "Физичка активност" на БАЛАНС МК - Асоцијација за детски дијабетес на Македонија. На работилницата дипл.мед.сес. Татјана Ѓорговски од Центарот за дијабетес на УК Клиника за ендокринологија, дијабетес и метаболички состојби од Скопје, ги презентираше потребата и здравиот начин на физичка активност как лицата со дијабетес. По завршување на едукативниот дел на присутните им беше поделена едукативна брошура за Физичка активност. Оваа едукативна работилница беше поддржана и од Balans + на Бимилк од Битола.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

На 15 јуни 2023 год во Велес, се одржа Едукативна работилница "Превенција од Дијабетична Ретинопатија" со д-р Кристина Шишарица и д-р Љубен Ангеловски од Систина Офталмологија, Скопје, во рамки на караванот за превенција од Ретинопатија кај лицата со дијабетес. На оваа работилница околу 20 учесници имаа прилика да разговараат за нивните компликации со офталмолошки дијагнози и како е најлесно да се превенира или третира за да биде стабилен видот. Работилниците се поддржани од РОШ Македонија Скопје и Balans +.

Здружението на дијабетичари-Куманово реализираше низа активности во Куманово и регионот Липково и Крива Паланка. Реализиран е настан за едукација на тема: Превенција на дијабетес кај младите од д-р Марија Бајдевска од Центарот за дијабет-Куманово. По предавањето беше организирана акција за бесплатно мерење на гликемија во соработка со ученици од медицинската струка во Техничкото училиште-Куманово на отворено во Соколанскиот парк и е измерена гликемија на 145 лица. Во соработка со Систина Офталмологија и РОШ МАКЕДОНИЈА дооел Скопје, втор настан е едукација за „ПРЕВЕНЦИЈА НА ДИЈАБЕТИЧНА РЕТИНОПАТИЈА „ од едукатор: д-р Елизабета Спасиќ, спец. Офталмолог и хирург од Систина Офталмологија на ден 12.05.2023 во Куманово, на кој настан освен лицата членови на Здружението можат да присуствуваат и останати заинтересирани граѓани. Трет настан во периодот мај – септември е ЕДУКАТИВНА РАБОТИЛНИЦА НА ТЕМА: ДИЈАБЕТЕС - СОВРЕМЕНА ТЕРАПИЈА И НАЧИН НА ИСХРАНА на која д-р Катерина Адамова, спец. ендокринолог и дипл.мед.сестра Татјана Ѓорговски од Клиниката за ендокринологија –Скопје во салата на општина Крива Паланка со почеток во 18 часот, на околу 15 присутни им беа споделени и лични совети. Претходно во градскиот парк во Крива Паланка се организираше бесплатно мерење на шеќер во крвта, во која акција учество земаа околу 90 граѓани на Крива Паланка. Последната работилница во низата беше предавање на тема „Превенција од дијабетична ретинопатија“ во соработка со Систина Офталмологија, со д-р Александра Гочева Јерчиќ и д-р Кристина Шишарица, во Прилеп каде на присутните им се презентираше темата за превенција од дијабетична ретинопатија.

На 13 јули 2023 година ЗД „Сончева светлина“ Демир Хисар, успешно ги организише - 14 акција за Мерење гликемија на Манастирот „Св. Јован Претеча“, с. Слепче Демир Хисар на Иванден 07.07.2023 година и на 12.07 2023 на Петровден на Манастирот „Св.Петар и Павле“ с. Смилево. Реализираните акции на Мерење на гликемија на посетителите на овие слави, ги евидентираше состојбите со гликемиите на храбрите граѓани кои пристапија за мерење, секако констатирани се и неколку хипер гликемии, што упатува на голема внимателност и навремено откривање на Дијабетесот. Благодарност за сите помагатели на овие настани!

10 ноември 2023 година, го започнавме одбележувањето на 14 Ноември - Светскиот ден на дијабетесот, од Тетово. Со мерење гликемија на пензионерите - лица со дијабетес со Здружението на дијабетичари на Тетово, дадоа и совети и едукативен материјал за дијабетес! На овој настан над 80 возрасни лица и други граѓани извршија мерење гликемија, крвен притисок и им беше укажано за следни постапки на лицата каде беше одреден поголема гликемија.

На 19.10.2023 год. Здружението на дијабетичари на Куманово во соработка со Систина Офталмологија од Скопје и регионалниот офталмолошки центар во Куманово, реализираа успешни активности за мерење на гликемија на 87 граѓани на Крива Паланка и одржана едукација за Дијабетична ретинопатија за лицата со Дијабетес во Крива Паланка.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

13 ноември 2023 год. Здружението на дијабетичари од Куманово организираше настан по повод 14ти ноември. Имено најпрвин многубројните присутни членови и останати сограѓани пешачеа на атлетската патека кај Соколанскиот парк, потоа им беше измерена гликемија на присутните од страна на ученици од медицинската струка на македонски и на албански јазик. Потоа предавање на тема „Дијабетес, превенција и современа терапија“ одржа д-р Марија Бајдевска, раководител на Центарот за дијабетес-Куманово. На присутните им беше поделен дија леб за дијабетичари од „Жито лукс“ Скопје. На настанот присуствуваше и директорката на Општата болница во Куманово, која укажа дека е потребна уште поголема и подобра соработка со здружението. Потоа беше мерена гликемија на отворено во Соколанскиот парк.

На 13 ноември 2023 година во Тетово, Здружението на лица со дијабетес „Дијабет Полог“ од Тетово, организираше одбележување на Светскиот ден на дијабетесот, во соработка со ОО на Црвен крст Тетово, за што изразивме голема благодарност. Заеднички измеривме гликемии на младите сограѓани, кои активно се вклучија со 85 члена, како и за извршената едукација за справување со компликации од дијабетес.

Здружението на дијабетичари „Сончева светлина“ од Демир Хисар на 13.11.2023 година го одбележа Светскиот ден на дијабетесот, со 3 настани. Во Гимназијата „Крсте Петков Мисирков“ и во Детската градинка „Втори Септември“ се реализираа едукации и мерење гликемии за вработените и матурантите. Исто така на овој ден се реализираше акција на улица за мерење на гликемии, за граѓаните во Демир Хисар.

На 14 ноември 2023 год. во Делчево, се реализираше настан „И да се справуваме со Дијабетесот во иднина - Следната година да е без проблеми!“, Светскиот ден на дијабетесот 14 Ноември, Здружението на дијабетичари од Делчево се одбележи со мерење на шеќер во крвта меѓу учениците и професорите во СОУ „Методи Митевски - Брицо“. Сите учесници беа со добри вредности!

На 12.11.2023 година Здружението „Сина револуција“ Прилеп во блискост со природата и со срцето исполнето со емпатија, го одбележа светскиот ден на дијабетесот. Со акција за пошумување на засадување на нови дрвја туку и израз на грижа и поддршка кон оние кои секојдневно се борат со дијабетесот. Во боите на природата, општеството ги остави своите бариери и стеги. Секој засаден корен не е само е дел од шумата, туку и дел од нашиот апел за здравје и разбирање. Благодарност кон сите кои даваат свој придонес во оваа успешна акција за заедницата и борбата против дијабетесот. Ново Нордиск Македонија, Црвен Крст Општинска организација Прилеп, Lions клуб - Прилеп Lions Club Prilep, ВелоЧЕ ВелоЧ, СОУ „Орде Чопела“ Прилеп, Роман – Прилеп, Здружение Конект, Скопје.

Воедно на 11.12.2023 година се одржа настан за синиот месец овој пат заедно со Lions Club Prilep. Не застанувајќи тука уште посилен продолжуваме по патот кој заедно го трасираме. Поддршка и присуство, за мерење гликемија и разговори и кратки лични едукации на граѓаните во Прилеп, направија голема разлика и го направија овој ден особено специјален. Заедно ги промовираме важните пораки за свесноста за дијабетесот и за зголемување на квалитетот на живот на луѓето со дијабетес.

На 13.14.2023 година Здружението на граѓани со дијабетес за општините Гевгелија, Богданци и Дојран во рамките на активностите по повод одбележувањето на Светскиот ден на дијабетесот - 14 Ноември, спроведе ЕДУКАТИВНА И ПРЕВЕНТИВНА АКЦИЈА. Активноста беше спроведена во соработка со Црвен крст Гевгелија и до мед.сестра Весна Динева за поддршката на оваа иницијатива На повеќе од 50

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

случајни минувачи на центарот во градот им беше измерен шеќерот во крвта и крвниот притисок, им беа поделени информативни материјали и совети од страна на медицинско лице. Воедно, се организираше и јавен настан со кој се одбележа Светскиот ден на дијабетесот, во просториите на ЈУ Пионерски дом - Гевгелија пред присутните гости членовите на Здружението ги истакнаа проблемите и предизвиците со кои се соочуваат. Тие ја запознаа јавноста со тековните потреби и повикаа на свесно и одговорно менаџирање со ресурсите потребни за навремено, ефикасно и целовито следење на здравствената состојба. На настанот беше упатено и барање за навремени обезбедување на потребните глукомери, ленти и терапија за сите лица со дијабетес, особено најранливите децата и лицата со ДМТ1. На настанот на присутните им беше мерено нивото на шеќер во крвта.

Здружението на лица со дијабетес „Вардар“ Гостивар на 15.11.2023 год. по повод 14 Светскиот ден на дијабетесот во соработка со Средното медицинско училиште во Гостивар, реализираа мерење на шеќер во крв како и притисок на три пати спроведено на масовна популација на подрачје Општина Гостивар. За кои беа потрошени 1000 ленти, за истото тоа да се спроведе огромна помош од финансиска техничка и човечки фактор како и цел организациски тим со се ресурси во пресрет излезе Средното медицинско училиште од Гостивар. Одржани беа предавања на теми поврзани со дијабет во Средното медицинско училиште од страна на проф. по практична настава со се ученици кои ги работеа темите и истите се презентираа во самото училиште во времетраење од шест наставни часа.

На 18.11.2023 год. во Велес Здружението на лица со дијабетес „Шеќерче – Lollipop“ во соработка со Систина Офталмологија од Скопје, реализираа успешна едукација за Дијабетична ретинопатија за лицата со Дијабетес во Велес, каде д-р Кристина Шишарица пред 30 присутни членови презентираше и терапија за запирање на прогресот на дијабетичната ретинопатија

Здружение на лица со дијабетес „МОСТ“ од Скопје на 23.11.2023 година, реализираше мерење гликемија во Трговскиот центар „Рамстор Мол“ Скопје, под мотото Заедно посилни ! На оваа активност со поддршка од Фила Фарм Аптеки, Biotek Лабораторија, Diaverum, Адриамед, Macedonia Ramstore Mall - Скопје, Клиника „Жан Митрев“ и Здружението Конеткт Скопје "Партнерства за донирање", се вршеа мерење гликемија, притисок, споделување на едукативен материјал за компликации од бубрежни компликации.

На 12.12.2023 г. во Кочани се одржа работилница на тема "Дијабетична ретинопатија" со Д-р спец. Шијакова Виолета од ПЗУ „Систина Офталмологија“, пред 30 учесници изврши едукација за превенција и рано дијагностицирање на дијабетична ретинопатија. Воедно на прашања на присутните одговораше на прашања за третман на лица кои имаат дијабетична ретинопатија и аплицирање на терапија.

- Организирање на активности со Здравствено – едукативен совет

Со генерална цел да се унапредува кредибилноста и квалитетното планирање и реализирање на едукацијата и обуките за превенција од дијабетес и менаџирање со дијабетес, СЗДСМ формираше тело кое е составено од професионални здравствени експерти и активни пациенти, кои во дијалог ќе го јакнат капацитетот на здруженијата и сојузот. Затоа во просторот на Ресурсен центар за НВО во Скопје, претседателката на Здравствено - Едукативниот совет др м-р Катерина Адамова субспец. Ендокринолог, пред членови на СЗДСМ и лица со дијабетес во Скопје, ја презентираше генералната цел на ова тело на СЗДСМ за навремено и подиректно да им се помага на лицата со дијабетес во нивната локална заедница, за овозможување на квалитетен живот на лицата со дијабетес.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

Притоа подвлече дека ова тело ќе воведи систематизирана едукација на повеќе теми, кпристејќи повеќе алатки кои најбрзо се причагодливи за пациентите. Советот ќе биде во променлив состав од активни волонтери доктори, медицински сестри и пациенти. Први активности на овој совет се планирање на долгорочна соработка со Лекарската комора на Македонија и две приватни здравствени установи кои се борат со компликации од дијабетес.

Имајќи ги во предвид сите поддршки и ефикасност во делувањето на СЗДСМ, здравствено – едукативниот совет заедно со Управниот одбор и претседателите на здруженијата – членки донесоа одлука за се организира настан наречен "Ужинка со корпоративните пријатели во борбата со Дијабетесот" за што на 13.12.2023 во Скопје, особено горди на внимание и дадена поддршка, од претпријатија и поединци, особено во сериозните најтешки периоди и моменти за здравјето на лицата со Дијабетес, за да изразиме заедничка благодарност. Согласно програмските акции на СЗДСМ за 2023 година за едукација и поддршка на лицата со дијабетес, а со цел да ја подигнуваме свеста на граѓаните за превенција од дијабетес и свесноста за потреба унапредување на квалитетот на животот на лицата со дијабетес, се соочивме година полна со сериозни предизвици во реалниот живот со недостиг и немање на соодветни терапии и медицински помагала. Останавме посветени за изнаоѓање решенија и поддршка на лицата со дијабетес, дадовме свој придонес за надминување на состојбата. СЗДСМ е особено горд и благодарен, со што Вас, општествено одговорни и социјално посветени претпријатија и компании, сме поддржувани за оставрување на целите за справување со дијабетесот. Силно сме посветен на развој на соработка со Бизнис заедницата во Македонија, преку јасно поставените цели и задачи и стратешката ориентација објавена во мисијата на сојузот, нивното посветено внимание и покажана општествена одговорност, како индивидуални и корпоративни вредности и посветени на донаторска поддршка и помош во тежок период, во битка со минути на непредвидливи компликации од гликемијата, како партнерската страна за важноста од дејствување за да не стане непоправливо, додели ЗЛАТНА БЛАГОДАРНИЦА за трајни вредности во превенција од Diabetes Melitus и компликации од дијабетес на: НОВО НОРДИСК ФАРМА доел Скопје, РОШ Македонија ДООЕЛ Скопје, Систина Офталмологија Скопје, Bayer d.o.o. Канцеларија Скопје, АДРИАМЕД доел Скопје, г-дин Бабамов Кирил – постхумно, Прв Претседател на СЗДМ, прим. д-р АВРАМ ВАНКОВСКИ – постхумно, прим. д-р Благоја Димовски, г-дин Давид Јанков, г-дин Бојан Киров и г-дин ЉУПЧО ПЕРКАНОСКИ – Постхумно. БЛАГОДАРНИЦА за соработка и поддршка во активности за превенција од ДИЈАБЕТЕС на: КОНЕКТ Скопје, П.И.,„Витаминка“ а.д. Прилеп, АК ИНДЕСТ доел Тетово, НЕОТЕЛ ДОО – Скопје, Компанија МТЕЛ Скопје, Total TV Скопје, Спортски клуб „OFF ROAD PRILEP“ – Прилеп, АУТОМОТИВ груп доел Скопје, МЕЏИКС доел Скопје, ХАЛК ОСИГУРУВАЊЕ АД Скопје, Биотек Лабораторија Скопје, ФИЛА-ФАРМ ДООЕЛ Скопје, ВИТАЛИА НИКОЛА доел Скопје, ПАУЕР СПОРТ СИСТЕМ – ПСС, Филхармонија на РСМ, г-дин Ерхан Шукри, диригент/виолинист, Аптеки „Виа Фарм“ Охрид и г - ѓа Велика Пејовска Ангеловска. БЛАГОДАРНИЦА за поддршката за воспоставување на трајни вредности во превенција од ДИЈАБЕТЕС на: ЖИТО ЛУКС АД Скопје, ФАРМАС МН доел Скопје, Natura Therapy Скопје, Битолска млекара АД - bimilk Битола, АЛКАЛОИД КОНС Скопје, ТЕХНОМЕДИКА доел Скопје, БЕЛУПО доел Скопје, ВАРУС доел Скопје, Крин КГ – Прилеп, Автоконтрол – Прилеп и ДИАБЕРУМ Северна Македонија.

СТРУКТУРА

Здруженијата на лица со дијабетес здружени во СЗДСМ како и партнерските организации, активно учествуваа во реализацијата на програмата, насочени државата да започне да ја инкорпорира Национална програма за дијабетес, да се ажурира Националниот регистер на лица со дијабетес, за да се зголеми свесноста кај граѓаните за ризикот од дијабетес. СЗДСМ воспостави целосна функционална

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

внатрешна структура со 20 полноправни членки и 3 придружни членки, кои го сочинуваат новиот состав на Собранието на СЗДСМ од 41 делегат, интегрирани со повеќе целни групи и хетерогена група на интереси и потреби, каде секоја инцијатива и предлог беше брзо ефективно и ефикасно разгледана и заеднички усвоени реализирани. Активностите на сојузот заедно со своите членки се реализираше на редовна комуникација преку регионалните координатори, како и со збогатување со 2 нови здруженија членки на сојузот. Со делувањето на СЗДСМ императиви во годината ни беа: да се овозможи еднаков пристап до најсовремената иновативна терапија и достапноста на медицински помагала за континуирано мерење гликемија за сите лица со дијабетес и да се покаже преваленца на пад на растот на дијабетесот во државата, да се посвети сериозно внимание, во рамки на новите протоколи за третман на дијабетес на примарно здравство ниво за превенција од (компликации) коморбидитети: ретинопатија, кардио - васкуларните и невропатки компликации и другите забележани. Школата за едукација на едукатори ќе овозможи достапност за едукација за дијабетес и негово манаџирање кај сите лица со дијабетес. Со организирање на форумот од сите конституенти за дијабетесот во Македонија доби силна поддршка за реализација на акции за превенција и застапување на интересите на лицата со дијабетес.

СЗДСМ својот буџет го реализираше преку донации, спонзорства и партнерски односи со компании, граѓани, и најчесто во целосна соработка и координација со Националната комисија за дијабетес. Активноста и функционалноста на здруженијата во Сојузот, како и справувањето со слабостите во активностите, успешно го надминавме во активните здруженија на лица со дијабетес, а постојните ги зајакнавме со советување и насочување кон постигнување на заедничките стратешки цели, но со локалните специфики и потреби.

СЗДСМ продолжи да ги развива соработките и комуникацијата и со локалните власти и авторитети, со цел да се унапредат правата на пациентите во локалните заедници, заедно со ЗЕЛС – Заедницата на единици на локална самоуправа, поттикна и развива основање на Комисии за права на пациенти согласно Законот за локална самоуправа, во рамките на Советите на општините.

Органи на СЗДСМ

- *Собрание*

Собранието на сојузот, како највисок орган во 2023 година се посвети на надминување на два најважни приоритети, да утврди стратешки цели и план за работа, како и институционално да се зајакне, со донесување на нов Статут. Собранието на СЗДСМ, во нова структура и улога одржа седница со цел да се избере Претседател на СЗДСМ за нов мандат и да ги одреди насоките за работа во следната година, односно новиот мандат на претседателот на сојузот. На оваа седница, одржана на 23.09.2023 година во Скопје, дискутираше и донесе стратешки одлуки, пред се во регулирање на членството во сојузот како и новата заедница на сите здруженија. Согласно на тоа донесена е одлука за регистер на членови на Сојуз на здруженија на дијабетичари на Северна Македонија за 2022 -2023 година, верификација на 41 мандати Собрание на СЗДСМ, се усвои Годишен Извештај за работата на СЗДСМ во 2022 година, годишна завршна сметка на СЗДСМ за 2022 година, едногласно се усвоија одлука за зачленување на СЗДСМ во IDF со полноправно членство, и придружно членство во IEEPO и се избра Претседател на СЗДСМ со мандат од период 2023 – 2027 година.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

- *Управен одбор*

Највисокиот управен орган на сојузот за постигнувања во остварување на генералните стратешки цели, составен од претседателот на сојузот и 5 избрани члена, заедно со 2 члена без право на глас, од редот на ендокринолозите и медицинските дијабетолошки сестри, успешно ја менаџираше целокупната работа. Во извештајниот период, на 4 седници, се разгледани и усвоение следните теми: свикување и реализација на Изборно Собрание на СЗДСМ, усвојување на Годишна завршна сметка за 2022 година; Годишен извештај за работа на СЗДСМ за 2022 година; избор на Дарко Мицевски за Меѓународна Секретар на СЗДСМ; измена и дополнување на ОДЛУКА за регистер на членови на Сојуз на здруженија на дијабетичари на Северна Македонија за 2022 -2023 година – прием на придружно членство; Правила за избори на членови на Управен одбор и Претседател на СЗДСМ, информација од средбите со Министерот за здравство и Директорот на ФЗОСМ; Извештај за меѓународна соработка со Сојузите на здруженија на дијабетичари на Словенија и Хрватска; извештај од настап на ДИАЕУРО 2023 во Република Полска; за зачленување во меѓународни организации за дијабетес пациентски организации; именување на Работна група за изработка на Стратешки план за работа на СЗДСМ 2024 – 2028 година; изработка Акциски план за едукација за 2024 година; организирање на Едукативен камп за Тип 1 деца и млади до 12 години; за настан на ДИА ЕУРО 2024 година; именување на регионални и програмски координатори во сојузот.

- *Надзорен одбор*

Надзорниот одбор кој брои три члена, во тековната година еден член е контактирано дека има престанат мандат, затоа што не присуствуваше на ниту една координација, ниту има комуникација со било кој во сојузот. Двата члена на Надзорниот одбор одржа една седница на која го разгледуваше финансискиот извештај за работата на СЗДСМ за 2022 година. Во тековната година, надзорниот одбор, заради брзата динамика на работење, е континуирано инфирмиран за усвоени буџети, нивна корекција и целосна реализација. Надзорниот одбор побара да се изврши избор на член на Надзорниот одбор на правата наредна седница на Собранието на СЗДСМ.

КЛУЧНИ ПРОМЕНИ И ПРЕДИЗВИЦИ:

СЗДСМ обезбеди функционална организација на здруженија на граѓани, со силен демократски капацитет со гарантирана транспарентност, отчетност и одговорност, обединување, со нов предизвк за учење низ работа и подложност на динамика и промени. Оваа година се заокружува целосната функционална внатрешна структура, каде секоја иницијатива и/или предлог ќе биде брзо ефективно и ефикасно разгледана и по можност спроведена.

Обезбедена сериозна поддршка од заедницата, особено од медиумите. Бизнес заедницата и личности се вклучија во поддршка на активностите на сојузот за обезбедување на лицата со дијабетес, во сериозно тешките периоди на немање терапии и медицински помагала.

Отпочнавме интеграција на Сојузот во регионални и меѓународни организации, воспоставена е партнерска соработка со национални сојузи од регионот, активно сме вклучени во креирање на регионалните политики и акции за унапредување на квалитетот на лицата со дијабетес.

www.diabetes.mk; szdm.mk@gmail.com

Покрај пациентите, ја одржавме и мрежата на здруженија и иницијативи во повеќе општини низ државата, се со цел да бидеме присутни и поблиску до секој пациент. Сериозното делувањето на СЗДСМ придонесе, за пациентите со инсулинска терапија, следните години да ја примаат најсовремената иновативна терапија и да се покаже преваленца на пад на растот на дијабетесот во државата. Но затоа ќе се посветиме за заокружување на најсовремен менаџмент на дијабетес да се оствари со набавка на современи дигитални медицински помагала за континуирано мерење гликемија за сите лица со дијабетес, пред сè системите за континуирано мерење на гликемија за 500 деца и адолесценти во државата.

За СЗДСМ највисок приоритет кон државата, беше верификација на првиот Акциски годишен план за реализација на Националната програма за дијабетес кој е потпишан од сите клучни актер, како и Министерството за здравство даде насоки за доформулирање на единствениот Национален регистер на дијабетичари.